

Rapport nr 5/2010

**Remitterande läkares syn på
kontakten med Arbets- och miljömedicin
och det framtida samarbetet**

Frida Wålinder

Sammanfattning

En enkät sändes till 66 läkare som remitterat patienter till Arbets- och miljömedicin i Uppsala 2008. Syftet med undersökningen var att få reda på läkarnas uppfattning om den kontakt de haft med Arbets- och miljömedicin och deras önskemål om framtida samarbete. Läkarna var i regel nöjda med kontakten med Arbets- och miljömedicin och mer samarbete efterfrågades. De önskade bl.a. hjälp med arbetsmiljörådgivning, att skriva intyg om arbetsskada, att ställa diagnos och ett framtida seminarieprogram.

Bakgrund och syfte

Arbets- och miljömedicin vid Akademiska sjukhuset i Uppsala utgör ett kunskapscentrum för att förebygga sjukdom och ohälsa relaterat till miljön. Verksamheten är i grunden medicinskt orienterad och omfattar förutom patientutredningar även riskbedömning, riskkontroll, information, utbildning och forskning inom området arbete och miljö.

Syftet med studien var att ta reda på hur remitterande läkare upplevde kontakten med Arbets- och miljömedicin samt att efterfråga deras önskemål om framtida samarbete.

Metod

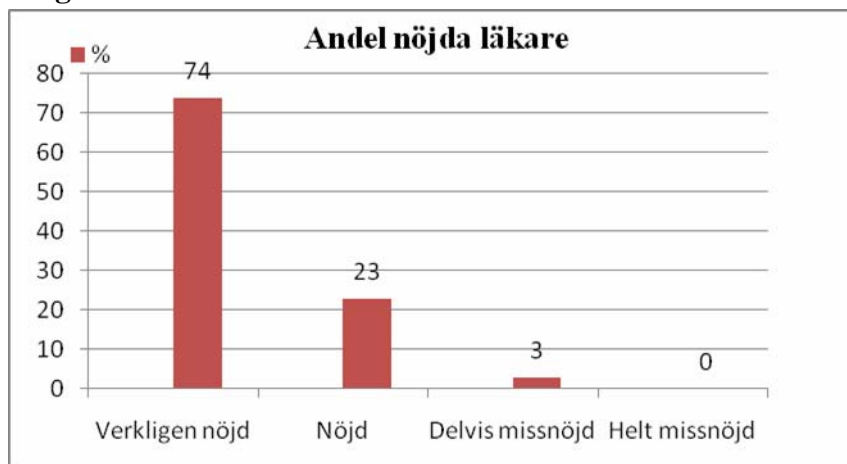
En enkät skickades till 66 läkare som remitterat patienter till Arbets- och miljömedicin år 2008. De ombads att besvara 12 frågor som berörde kontakten med Arbets- och miljömedicin, samt om det framtida samarbetet (bilaga 2). Trettiosex svarade på enkäten (55%). Endast ett utskick gjordes en månad efter remissvar lämnats och svaren var anonyma.

Resultat

Kontakten

Fråga 1 i enkäten gällde hur de upplevde kontakten med Arbets- och miljömedicin (bilaga 1) och svarsfördelningen redovisas i diagram 1.

Diagram 1

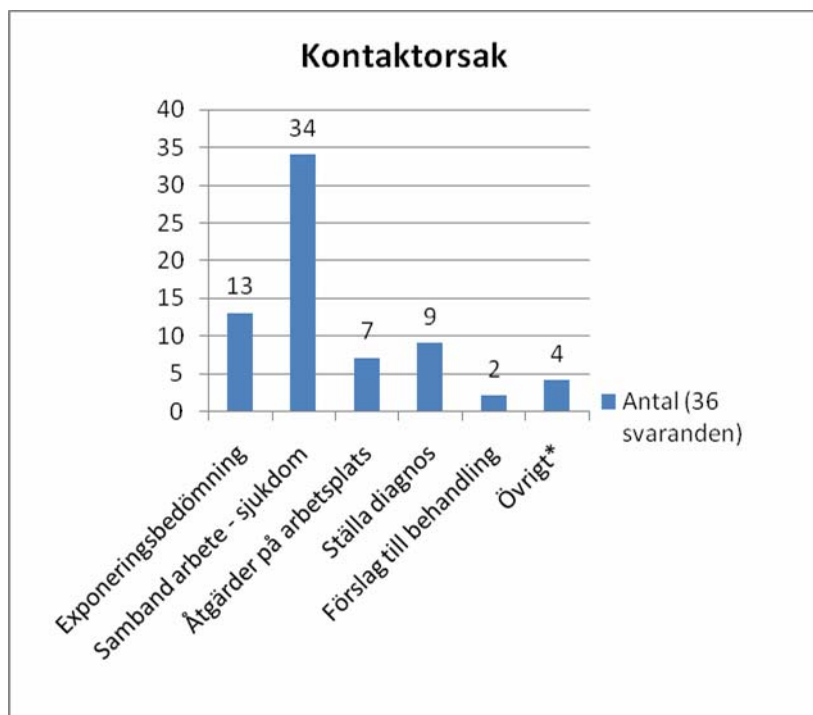
Läkarna var övervägande nöjda med kontakten med Arbets- och miljömedicin (74% var *verkligen nöjda*, och 23% i *stort sett nöjda*, sammantaget 97% nöjda remittenter). Tre procent

av de tillfrågade var *delvis missnöjda* och ingen var *helt missnöjd*. Exempel på läkarnas fria kommentarer om kontakten med Arbets- och miljömedicin var: ”*Snabbt omhändertagande, bra remissvar*” och ”*bra och fylligt svar i utredningen*”.

Ändamål för remiss

I fråga två skulle läkarna svara ja eller nej på sex olika alternativ om önskemålen med remissen och antal ja-svar (69) för de 36 läkarna redovisas i diagram 2.

Diagram 2

*Fritextsvar:

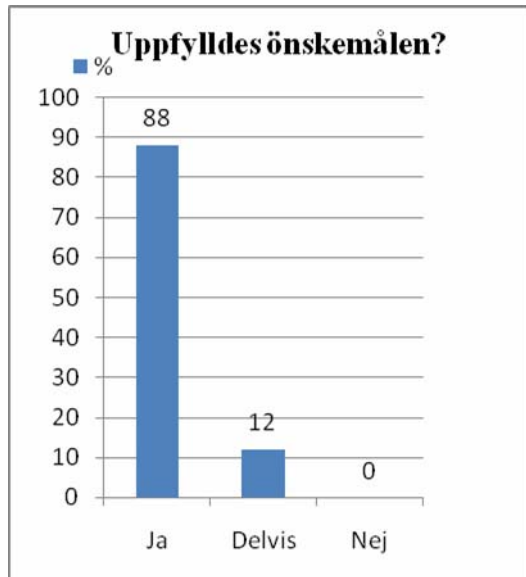
1. Juridiskt underlag
2. Svårt fall avseende tjänstbarhetsbedömning
3. Försäkringskassan
4. Samband exponering under graviditet och avvikelse hos barnet

Nästan samtliga (34 av 36) önskade hjälp med att bedöma sambandet mellan patientens arbete och sjukdom. Ibland ville man ha exponeringsbedömning (13 fall), men få efterfrågade förslag till behandling (2 fall). Nio remittenter önskade hjälp med att ställa diagnos och 7 stycken önskade rådgivning för särskilda åtgärder på arbetsplatsen. Övriga kontaktorsaker var för att erhålla: juridiskt underlag, tjänstbarhetsbedömning, råd om Försäkringskassans arbetssätt och bedömning av samband mellan exponering under graviditet och avvikelser hos barnet.

Remissvarets kvalitet

Diagram 3 visar svarsfördelningen i enkätfråga 3 (bilaga 2) om läkarna ansåg att deras önskemål med remissen uppfylldes.

Diagram 3

Samtliga läkare ansåg att Arbets- och miljömedicin uppfyllde önskemålen i remissen, varav 88% tyckte att önskemålen uppfylldes *absolut*, och 12% *delvis*. Enkätfråga 4 gällde om de ansåg sig ha nytta av remissvaret i den fortsatta utredningen av patienten (ja/nej). Svarsfördelningen blev densamma som för föregående fråga då 88% ansåg sig hjälpta av remissvaret, medan 12% svarade nekande.

Information från Arbets- och miljömedicin

Det fanns ett blandat intresse för nyhetsbladet, *Arbete Miljö Medicin*, som ges ut 4 ggr per år. Det skickas ut till samtliga företagshälsovårdscentraler samt till vissa vårdcentraler. Av de svarande var det 53% som läste bladet medan 47% inte gjorde det, exempelvis med motiveringarna att man inte hann. Hur många av de tillfrågade läkarna som fanns på sändlistan för nyhetsbladet framkom inte, eftersom denna fråga saknades.

Arbets- och miljömedicin har startat en serie föreläsningar och temadagar om aktuella arbetsmedicinska ämnen. Intresset för detta var stort och 72% av de svarande önskade delta. Elva procent ville inte delta i föreläsningar och sjutton procent svarade inte på frågan. Det gick inte att avgöra om det fanns olika intresse bland företagsläkare, allmänläkare eller sjukhusläkare eftersom svaren mottogs anonymt.

Tabell 1 visar intresset för föreläsningar och seminarier. Den visar en jämn intressefördelning mellan de förslag som fanns i fråga 6.

Tabell 1 - Föreläsningar och seminarier

Ämnesintresse för framtida seminarier	Antal (30 svaranden)
Psykosocial arbetsmiljö	15
Sjukskrivning	12
Rehabilitering	12
Arbetsbedömning	16
Vibrationsskador	8
Strålningsrisker	7
Medicinska kontroller i arbetslivet	14
Yrkesastma	10
Annat*	2

*Annat:

1. Röntgenförändringars obetydliga korrelation med smärtor i nacken i nacke och ländrygg
2. Bedömning av arbetsförmåga.

I fråga nr. 7 (bilaga 2) ”Är det någon speciell föreläsare du vill vi ska engagera” framkom inga specifika förslag.

Patientutredningen

Över en tredjedel (35%) av läkarna tackade nej till hjälp med att skriva intyg om arbetsskada, men majoriteten (65%) önskade denna service. Därtill ville 18% av läkarna ha assistans med att skriva andra intyg. Närmare tre av fyra (74%) önskade hjälp och rådgivning i arbetsmiljöarbete på arbetsplatserna. Majoriteten (63%) av läkarna ville ha hjälp av Arbets- och miljömedicin med att ställa diagnoser.

Nedan visas en lista på diagnoser som läkarna önskade få hjälp med.

1. Astma och andra lungsjukdomar
2. Allergier
3. Vibrationsskador
4. Lösningssmedelsskador och andra exponeringsskador, t. ex. mangan.
5. Mobiltelefonsjuka (GSM)
6. Hudsjukdomar, eksem
7. Sambandsbedömning yrke – malignitet
8. Alla arbetsrelaterade tillstånd, sambandsbedömningar och arbetsskador

Framtida samarbete

En fråga gällde om och med vad man önskade ett utökat samarbete kring med Arbets- och miljömedicin i framtiden. Följande tabell visar läkarnas önskemål. Svarsfrekvensen var 81% av de 36 som skickat in enkäten.

Tabell 2 - Samarbete

Kontakt önskas för samarbete inom:	Antal (29 svaranden)
Patientutredningar	9
Miljöutredning	8
Informationsverksamhet	6
Utbildning	11
Projektsamarbete	4
Annat*	1

*Annat: "Är bra att ni marknadsför er!"

Det framgår att man önskar ta del av även andra delar av Arbets- och miljömedicins verksamhet än rena patientutredningar. Läkarna ville delta i informationsverksamhet, utbildningar och projektsamarbete.

Allmänna synpunkter

Läkarna lämnade också fria synpunkter på verksamheten vid Arbets- och miljömedicin, vilka listas i bilaga 1. Bl.a. nämndes att Arbets- och miljömedicins resurser används ganska sällan, men att man är nöjd med kontakten. Man har fått snabbt omhändertagande och "finfina" remissvar. Det handlar inte så mycket om förbättring utan snarare om att samarbeta oftare. En läkare upplever problem då patienter önskar ett visst utfall. En av läkarna har inte uppfattat att bedömningen av yrkeshudsjukdomar inte görs vid Arbets- och miljömedicin, utan vid yrkesdermatologisk enhet. Läkaren förväntar sig då personlig kontakt för att i första hand räta ut ev. frågetecken innan remissen sänds vidare till annan instans, som debiterar tid och till vilken en helt privat FHV inte har remissrätt. Ett annat önskemål var att kunna remittera patienter vid misstanke om samband mellan arbetsmiljö och ohälsa, mer som en möjlighet till dialog som hjälp vid sin egen bedömning.

Regelbundna träffar, ca 1-2 ggr/ termin, föreslås för att utveckla samarbetet. Det nämns också att Arbets- och miljömedicin borde erbjuda (fler) utbildningar. Å andra sidan framförs också synpunkten att det den privata sektorn kan vara svårt att ha tid för annat än kontinuerligt patientarbete.

Diskussion och slutsatser

Läkarna var i regel nöjda efter att ha haft kontakt med Arbets- och miljömedicin. Man skrev exempelvis att det gavs snabbt omhändertagande och bra remissvar. Samma frågor hade tillsänts 71 företagsläkare 1998 då resultatet var liknande (60% mycket nöjda och 40% i stort sett nöjda) (1). Det bör observeras att underlaget för de båda undersökningarna inte var samma då flertalet remittenter inte var företagsläkare i aktuell undersökning.

Ändamålet för att skriva remiss varierade. De flesta läkare kontaktade Arbets- och miljömedicin för bedömning av sambandet mellan arbete och sjukdom. Man önskade även hjälp med att ställa diagnos. Samtliga läkare uppgav att remissvaret helt eller delvis uppfyllde önskemålen. Liksom i undersökningen bland företagsläkare 1998 önskade flertalet hjälp med sambandsbedömning (92% 1998 och 94% 2008). Bland företagsläkarna 1998 var önskemål om hjälp med exponeringsbedömning något vanligare (52%) jämfört med undersökningen

2008 (36%). Även önskemål om hjälp med diagnos var vanligare 1998 (36%) jämfört med 2008 (25%).

Det interna bortfallet i enkäten varierade från 0% till 19%. Lägst svarsfrekvens (81%) hade fråga 6: *"Om du har förslag till ämnen vid framtida seminarier, ange dessa här"* och fråga 12, *"Önskar du att vi ska ta kontakt med dig för utvidgat samarbete inom något/några av dessa områden?"*. Alltså störst bortfall i de frågor man måste komma med egna texter eller förslag istället för enkla ja- och nej-alternativ.

I svaren framkom ett blandat intresse för nyhetsbladet *Arbete Miljö Medicin*. Flera uppgav att de inte hann ta del av innehållet. Visserligen framkommer inte av frågorna hur många som fanns på sändlistan för nyhetsbladet eller som regelbundet tog del av nyhetsbladet via Arbets- och miljömedicins hemsida, men i den föregående marknadsundersökningen bland företagsläkarna från 1998 läste 87% detta (2). Vid undersökningen 1998 hade endast 26% av företagsläkarna tillgång till internet och av dessa hade endast hälften besökt Arbets- och miljömedicins hemsida. Det är därför troligt att flertalet företagsläkare idag har tillgång till nyhetsbladet men spridningen till allmänläkare och sjukhusläkare är sannolikt betydligt lägre. Nästan alla satsningar på information om enheten samt seminarieverksamhet har de senaste åren inriktats på företagshälsovårdens behov. Detta har framkommit som ett problem enligt en patientenkät som gjordes 2008 (4). Där beskrevs en okunskap om Arbets- och miljömedicin inom övriga sjukvården, vilket fördröjde remittering och att patienter i flera fall först på omvägar kommit i kontakt med enheten. De flesta patienter kommer från primär- och sjukhusvården vilket bekräftas av verksamhetsberättelsen för 2008 där flertalet remittenter var allmänläkare eller sjukhusläkare (3). Detta kan jämföras med remissfördelningen 1993 då endast 30% av remisserna kom från primärvård och sjukhus (1). För att öka tillgängligheten och säkerställa ett framtida remissinflöde torde därför en informationssatsning till primärvården och sjukhusen i regionen vara motiverad. Det har funnits administrativa hinder att få med Arbets- och miljömedicin i vissa sjukhusväxlar och hemsidor inom regionen trots att enheten finansieras av såväl Gävleborgs som Dalarnas och Uppsalas län. Ett första steg att öka synbarheten och kunskapen om enheten är att enheten finns med i landstingens kataloger, telefonväxlar och hemsidor. Enheten kan också delta i primärvårdssammankomster i regionen samt träffar för sjukhusläkare. En annan viktig kontaktyta med remittenter är att öka mottagningstiderna på de Arbets- och miljömedicinska filialmottagningarna i Gävle och Falun.

Traditionellt har Arbets- och miljömedicin arbetat mest med sambandsbedömningar i patientarbetet. Enheten har dock på senare år försökt arbeta mer med preventiva åtgärder på arbetsplatser och rådgivning i arbetsmiljöfrågor. Att detta kan vara en riktig prioritering får stöd av aktuell studie där närmare tre av fyra (74%) läkare önskade mer hjälp och rådgivning i frågor om arbetsmiljöarbete. Majoriteten (65%) av läkarna behövde också assistans vid intyg om arbetsskada, och 63% ville ha hjälp med att ställa diagnos, exempelvis astma och andra lungsjukdomar, allergier, vibrationsskador, lösningsmedelsskador och andra exponeringsskador, mobiltelefonsjuka, hudsjukdomar och malignitet. I regel ska diagnos vara ställd innan patienter remitteras till Arbets- och miljömedicin, utom vid några specifikt

miljörelaterade åkommor såsom yrkesastma, vibrationsskada och lösningsmedelsorsakad toxisk encefalopati. Information om detta finns på enhetens hemsida, www.ammuppsala.se. Att exempelvis ställa psykiatriska diagnoser eller göra ortopediska utredningar har inte enheten kompetens eller resurser att genomföra. En återkommande kritik berör bedömningen av yrkeshudsjukdomar, där man oftast missat att detta inte görs vid Arbets- och miljömedicin, utan vid en yrkesdermatologisk enhet. Kanske bör denna uppdelning framgå tydligare i information som lämnas till remitterter, och lyftas fram på Arbets- och miljömedicins hemsida.

Slutligen visade läkarna stort engagemang för kommande föreläsningar, då 88% uppgav att de var intresserade av att delta i seminarier. En lista med förslag på ämnen visade en relativt jämn fördelning över föreslagna ämnesområden. Inte så många egna förslag lämnades.

Sammanfattningsvis visar aktuell marknadsundersökning bland remitterande läkare att de liksom vid tidigare undersökningar i regel var nöjda med kontakten med Arbets- och miljömedicin. Den ändring av patientverksamheten från rena sambandsbedömningar till att även ge råd om och förslag på arbetsmiljöförbättrande åtgärder synes ha stöd i undersökningen, där fler önskar hjälp med detta än hjälp med samband. Det preventiva arbetsmiljöarbetet är en viktig del av verksamheten. Jämfört med tidigare kommer en större andel av remisserna från primär- och sjukvård idag vilket kan motivera ett ökat samarbete och informationssatsningar på dessa verksamheter. Eftersom flertalet läkare är positiva till föreläsningar och seminarier skulle en satsning på detta för primär- och sjukhusvård vara motiverad. Detta ökar också kunskapen om enhetens verksamhet och service inom övriga sjukvården, vilket underlättar för patienter att komma till enheten.

Referenser

1. Cecilia Engfors. *Gör Yrkesmedicin vad "kunderna" önskar? –en kvalitetssäkring av remissinstansernas syn på patientverksamheten vid Yrkesmedicinska avdelningen i Uppsala våren 1993*. Rapport från Yrkesmedicin i Uppsala nr 17 år 1993.
2. Ann-Christine Eriksson. *Företagsläkarnas uppfattning om samarbetet med Enheten för arbets- och miljömedicin i Uppsala*. Rapport från Arbets- och miljömedicin nr 9 år 1997.
3. *Verksamhetsberättelse 2008. Arbets- och miljömedicin*. URL <http://www.ammuppsala.se/upload/File/Verksamhetsberttelser/Verksamhetsberttelsen%202008.pdf>
4. Frida Wålinder. *Vad tyckte våra patienter?-enkätundersökning av patienterna som remitterats till Arbets- och miljömedicin under 2008*. Rapport från Arbets- och miljömedicin nr 4 år 2010.

Bilaga 1

Sammanställning av läkarnas synpunkter, (punkt 13 i bilaga 2)

”Har bara utnyttjat era kunskaper vid ett enda tillfälle och är verkligen nöjd. Jag har således mycket små behov av era resurser men den gång det dyker upp någonting är jag tacksam för att ni finns.”

”Vore bra med regelbundna träffar för att allmänt utveckla samarbetet t ex 1-2 gånger/termin sen kan det leda till olika projekt tillsammans.”

”I flertalet fall är bedömningarna inte så svåra. Det är när patienterna har önskemål om ett visst utfall som inte är självklart det kan bli problem. Lösningsmedelsskador är inte lätta att bedöma utan specialkunskaper t ex.”

”Det vore bra om vi kunde remittera patienter vid misstanke om samband arbetsmiljö - hälsa, när det föreligger osäkerhet.”

”Jag jobbar med cancerpatienter, utnyttjar er framförallt för bedömning av ev samband sjukdom – yrkesskador”

”Handlar inte så mycket om förbättring men om att oftare samarbeta. Ni har öppnat dörren. Fortsätt med det. Vi måste vara aktivare att titta in genom dörren. Här kan 12 förutsatt att det utnyttjas vara mycket bra. Dom man känner kontakter man. Dom ni känner förstår ni hur vi skall tolka”

”Om min remiss på något sätt är otydlig så förväntar jag mig personlig kontakt, i första hand för att rätta ut ev frågetecken, men absolut innan remissen sänds vidare till en instans som debiterar sin tid och till vilken vi vanligen ej har remissrätt, då vi är en helt privar FHV Lyckligtvis tog i detta fall denna instans kontakt med mig innan något arbete lades ner där. jag fick remissen i retur och har nu funderat över om ny rem till arbets- o miljömedicin skall utfärdas men är mycket tveksam.”

”Sannolikt pensioneras jag inom ett halvår och familjeskäl gör att jag har svårt att tro att jag kommer att orka fortsätta "ideellt" med mitt livsintresse - yrkesdermatologisk detektivverksamhet samt rehabilitering. Övr: Snabbt omhändertagande av de (ganska få) fall jag remitterat samt finifna remissvar!”

”Tyvärr således svårt att ha tid för annat än kontinuerligt patientarbete i den privata sektorn!”

”Erbjud utbildningar”

Vad tycker du om Arbets- och miljömedicin?

Under 2008 skickar vi denna enkät till de som remitterat patienter till Arbets- och miljömedicin. För att uppnå optimalt utnyttjande av våra resurser är vi på Arbets- och miljömedicin intresserade av att ta del av dina erfarenheter av och synpunkter på kontakten med oss.

Inom det arbets- och miljömedicinska området bedriver vi patientutredningar, miljöutredningar, informationsverksamhet, utbildning och forskning.

Vi hoppas du kan ta dig tid att besvara denna enkät och återsända den i bifogat svarskuvert. Svaren kommer att behandlas konfidentiellt som en del i vårt kvalitetsarbete.

Om du har några frågor är du välkommen att ringa till Britt-Marie Löfgren på telefon: 018-611 36 43 mellan kl. 7-16.15.

Eva Vingård
Professor, verksamhetschef

Allmänt

1. Om du haft kontakt med oss, hur upplevde du den?

- ☐ Jag var verkligen nöjd
- ☐ Jag var i stort sett nöjd
- ☐ Jag var delvis missnöjd
- ☐ Jag var helt missnöjd

Kommentar: _____

Patientutredningar

2. Remiss skevs för jag önskade: (välj ett/flera alternativ)

a. få hjälp med exponeringsbedömning	☐ ja	☐ nej
b. bedömning av sambandet mellan patientens arbete och sjukdom	☐ ja	☐ nej
c. få förslag till åtgärder på arbetsplatsen	☐ ja	☐ nej
d. få hjälp med att ställa diagnos	☐ ja	☐ nej
e. få förslag till behandling	☐ ja	☐ nej
f. få hjälp med annat, ange vad: _____		

3. Uppfylldes ditt/dina önskemål?

- ☐ Ja, absolut
- ☐ Delvis
- ☐ Nej, inte alls

Kommentar: _____

4. Hade du hjälp av remissvaret för den fortsatta utredningen och behandlingen av patienten?

- ☐ Ja
- ☐ Nej

5. Läser du nyhetsbladet "Arbete Miljö Medicin"?

- ☐ Ja
- ☐ Nej

Synpunkter: _____

Framtid

Vi planerar att starta en serie föreläsningar om aktuella arbetsmedicinska ämnen. Skulle du vara intresserad av detta?

- ☐ Ja
- ☐ Nej

6. Om du har förslag till ämnen vid framtida seminarier, ange dessa här

☐ Psykosocial arbetsmiljö	☐ Vibrationsskada
☐ Sjukskrivning	☐ Strålningsrisker
☐ Rehabilitering	☐ Medicinska kontroller i arbetslivet
☐ Arbetsskadebedömning	☐ Yrkesastma
☐ Annat _____	

7. Är det någon speciell föreläsare du vill vi ska engagera?

8. Vill du ha hjälp med att skriva intyg om arbetsskada

- ☐ Ja
- ☐ Nej

eller andra intyg ☐ Ja ☐ Nej

I så fall vilka? _____

9. Vill du ha hjälp av oss med att ställa diagnoser?

- ☐ Ja
☐ Nej

10. Om du svarade "Ja" på föregående fråga, vilka diagnoser kunde vara aktuella?

11. Tycker du att mer hjälp och rådgivning i arbetsmiljöarbetet på arbetsplatserna är önskvärt?

- ☐ Ja
☐ Nej

12. Önskar du att vi ska ta kontakt med dig för utvidgat samarbete inom något/några av dessa områden?

a. patientutredningar	☐ Ja	☐ Nej
b. miljöutredningar	☐ Ja	☐ Nej
c. informationsverksamhet	☐ Ja	☐ Nej
d. utbildning	☐ Ja	☐ Nej
e. projektsamarbete	☐ Ja	☐ Nej
f. annat område, ange vad:	_____	

13. Skriv gärna ner dina synpunkter på hur du tycker att samarbetet med oss kan förbättras.

Tack för din medverkan!

Rapport från Arbets- och miljömedicin 5/2010

**Remitterande läkares syn på kontakten med
Arbets- och miljömedicin och det framtida samarbetet**

Akademiska sjukhuset, Uppsala Universitet, 751 85 Uppsala, Tfn 018-611 36 42
www.ammuppsala.se